

► J. Mensing, 1737, lijnwaadblekerij Bleeklust, later de Gliphoeve. Op de achtergrond de Glipperweg en daarachter het Haarlemmermeer. Bovenop het duin twee jagers.

soms moest de bleker wel twee jaar wachten op zijn geld. Verder schreven de kooplieden alle gebreken aan hun lijnwaad toe aan verkeerde behandeling op de bleek, wat de blekers dikwijls heel wat moeite, tijd en geld kostte om te bewijzen dat het niet zo was. Maar ook moesten leveranciers tijdig betaald worden, net als het personeel, met name de lokale werkkrachten, die hoge lonen kregen. Dit alles bemoeilijkte de economische positie van de blekers. Regelmatig gingen ze failliet.

Omstreeks 1625 was de economische macht van de fabrikeurs zodanig, dat de linnenblekers gedwongen werden op het punt van prijsregeling samen te gaan werken. De Bennebroekse lijnwaadbleker Pieter van Hulle (van Vlaamse ouders), die zijn blekerij had waar nu het villawijkje de Harp ligt, pleitte voor een hechte organisatie. Volgens hem was een blekersgilde de enige manier om hun zwakke positie tegenover de kapitaalkrachtige fabrikeurs te kunnen weerstaan. Zijn inspanningen waren uiteindelijk tevergeefs door onenigheid tussen de blekersbazen, waardoor de bestaande blekersnering niet tot een gilde werd verheven.

Blekerijen in Bennebroek en Heemstede

In documenten uit 1544 werd al gesproken over bleekvelden nabij Bennebroek. De eerste bleekvelden lagen bijna allemaal op de geestgronden ten oosten van de Oude Heerwech (nu Schoollaan, Binnenweg, en de Glipperweg/-dreef) die langs de oostelijke voet van de eerste strandwal (duinwal) liep. Vanaf 1580 nam de productie van lijnwaad toe en de vraag naar bleken steeg, naarmate die in de Zuidelijke Nederlanden daalde. Zo ontstonden aan de voet van de duinen in Heemstede en Bennebroek steeds meer blekerijen.

In het begin van de 17de eeuw liet Adriaan Pauw zandvaarten graven vanaf het Haarlemmermeer tot aan het duin. Deze zandvaarten gaven een impuls om het duin tussen de Oude Heerwech en de Herenweg af te graven. De zo ontstane geestgronden waren uitermate geschikt voor de aanleg van blekerijen. Langs de zandvaarten verscheen een stelsel van bleeksloten, gescheiden voor schoon en vervuild water, met daartussen lange stroken gras voor het bleken van wasgoed en lijnwaad.

Johan Neeskens, het begon allemaal in Heemstede en bij RCH

Marc de Bruijn en Harry Opheikens

Op 6 oktober 2024 overleed op 73-jarige leeftijd Johan Neeskens. In de jaren zeventig was hij een wereldwijd bekende en geliefde voetballer. Hij is geboren en getogen in Heemstede en kwam er ook nog regelmatig terug.

▲ Johan Neeskens, links op latere leeftijd en rechts in 1974 in het shirt van Oranje.

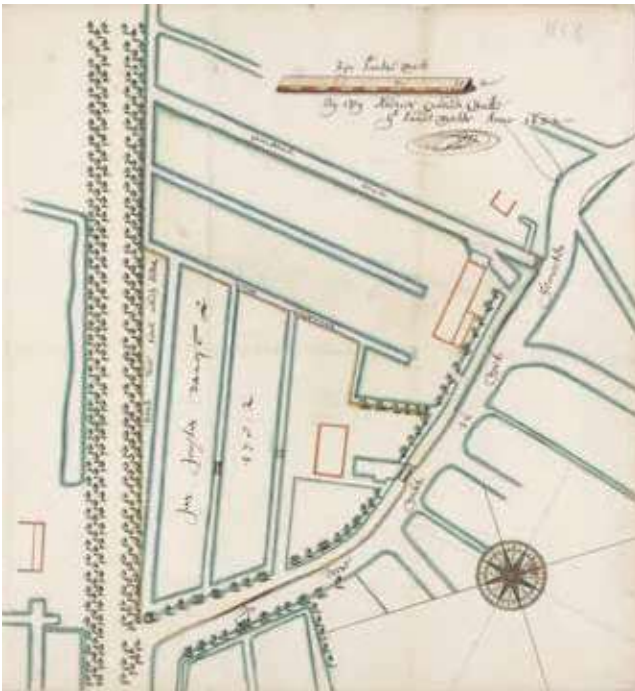
De Nees', zo luidde de bijnaam van Johan Neeskens, was een Nederlandse profvoetballer en voetbaltrainer. Hij speelde onder andere bij Ajax en FC Barcelona. Als speler was hij zeer succesvol: met Ajax won hij drie keer de Europacup I, tweemaal de Europese Supercup, eenmaal de wereldbeker en met FC Barcelona eenmaal de Europacup II. Met het Nederlands elftal speelde hij tweemaal de finale van het Wereldkampioenschap en hij werd eenmaal derde op het Europees Kampioenschap.

Heemstede en RCH

Maar het begon allemaal in Heemstede. Vanaf het begin van de 20ste eeuw woonden en werkten leden van de

familie Neeskens in Heemstede. Zo was J. Th. Neeskens vanaf 1910 in dienst van de gemeente als wegwerker en boswachter in Groenendaal. Johan Neeskens werd op 15 september 1951 in Heemstede aan de Eikenlaan geboren, als nummer twee van de kinderen. In zijn vrije tijd voetbalde hij veel met zijn oudere broer Jilles. Vader werkte in ploegendienst bij de Hoogovens. Johan werd bij het voetballen begeleid door zijn gepensioneerde grootvader, net als Johan bezeten van sport. Op de Dreefschool had Johan meer aandacht voor voetballen, honkbal en gymnastiek dan voor leren en bleef hij in de vijfde klas zitten. Na de lagere school volgde hij twee jaar de LTS.

Vanaf 1958 voetbalde Johan bij RCH, toen nog Racing Club Haarlem (sinds 1965 Racing Club Heemstede) aan de Sportparklaan. Tegelijkertijd speelde hij bij RCH ook honkbal. Bij het honkballen kreeg Neeskens de sliding onder de knie. Hij zou deze later in het voetballen toepassen: als middenvelder – zijn vaste positie op het veld – werd hij bekend om zijn keiharde en messcherpe slidings. Een tijd lang liepen voetbal en honkbal gelijk op. Zo maakte Neeskens in 1967 deel uit van de Nederlandse jeugdselectie honkbal, die in Rome derde werd op de Europese kampioenschappen en hij werd toen uitgeroepen tot beste slagman. Maar voetbal werd steeds belangrijker en toen Johan op zestienjarige leeftijd in 1968 in het eerste elftal van RCH ging spelen, zei hij het honkbal vaarwel. Met

▲ Kaart uit 1652 van de grond in bezit van Jan Joosten Verkest. Van linksboven naar beneden de Prinsenlaan, van rechtsboven tot linksonder de Glipperzandvaart.

tieve Boerenleenbank te Heemstede, ten behoeve van geplande woningbouw.

Sociale woningbouw

Voordat de Woningwet van 1901 in werking trad, bestond er nauwelijks sociale woningbouw in Nederland. Veel (arbeiders)gezinnen woonden begin

▲ Detail van de kaart van landmeter Engelman uit 1794. P. Prinsenlaan, K. Kadijk, V. Glipperzandvaart, H. Herenweg (Haagsche Straatweg, nu Rijksstraatweg). Noorden rechts.

20ste eeuw in slechte omstandigheden. Ook in Heemstede stonden huizen die als krotwoning werden betiteld. In onder meer de Molenwerfsbuurt en buurtschap De Glip was een deel van de huisvesting zeer slecht en onhygiënisch. Vanwege de Woningwet was het mogelijk dat de gemeente huizen onbewoonbaar verklaarde en liet slopen. Uit de notu-

len van de Heemsteedse raadsvergaderingen blijkt dat dit ook regelmatig gebeurde. Daarnaast was in de wet geregeld dat het Rijk via gemeenten geldleningen ter beschikking stelde aan goedgekeurde woningbouwverenigingen, om zonder winstoogmerk nieuwe huizen te bouwen. Berkenrode, opgericht in 1909, was de eerste woning-

◀ Luchtfoto uit 1925: onderaan landgoed Dennenheuvel. De kronkelige Kadijk richting Prinsenlaan is goed te zien in het midden van de foto.

Herman Heuff – een veelzijdige kunstenaar

Carla van der Stap

Herman Heuff (1875-1945), geboren in Den Haag, woonde vanaf 1918 met zijn vrouw in Heemstede. Hij was een kunstenaar die steden en dorpen in binnen- en buitenland tekende, schilderde of etste. Daarnaast beoefende hij nog veel andere kunstvormen.

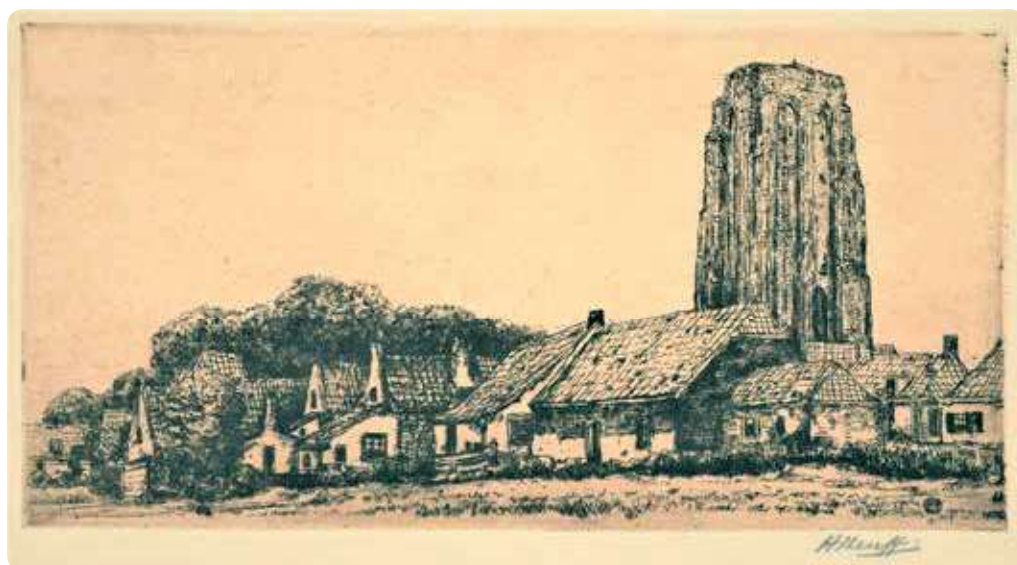
► *Portret Herman Heuff bij de necrologie in Jaarboek Haerlem 1944-1945.*

De jonge Herman Heuff had teken-talent maar hij werd geacht, zoals dat vroeger vaak ging, op dringend advies van zijn ouders een ‘gewone’ baan te nemen. In dit geval in de ambtenarij; dat lag in de lijn want vader Heuff was een Haagse ambtenaar. Herman volgde een cursus bouwkundig tekenen en kwam eerst als klerk bij het Kadaster te werken. Vervolgens had hij een baan bij Rijkswaterstaat en bij het Ministerie van Financiën. In Den Haag ontmoette hij bij het koor waar hij zong zijn toekomstige vrouw Tanna Schoonakker. In 1904 trouwden ze en vestigden zich in Voorburg.

Ondertussen was Hermans hart voor de kunst blijven kloppen en volgde hij van 1902 tot 1905 de avondcursus tekenen aan de Haagsche Teeken-Academie, de latere Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten. Al die jaren bleef hij in zijn vrije tijd tekenen en schilderen. In

► *Herman Heuff, ets. Zierikzee, gezicht op de Sint-Lievens-monstertoren, 10 x 19,5 cm, 1911.*

◀ Nu de panelen met wandschilderingen zijn verwijderd, is de oude achtergevel van vóór de uitbreiding door David van Lennep weer even zichtbaar.

▲ Voorafgaand aan de renovatie van het interieur zijn de behang-schilderingen in oktober 2024 zorgvuldig verwijderd. Ze worden gerestaureerd.

Gymnasium in Haarlem. De begeleiding van het project is in handen van Onderwaater Architecten en Ingenieurs.

De werkzaamheden zijn inmiddels gestart. In eerste instantie betreffen die de bouwkundige verduurzaming en restauratie van het exterieur. Er kan onder alle weersomstandigheden doorgewerkt worden, want de steiger, die ook over het dak heen gaat, is geheel overdekt en waterdicht.

Met inachtneming van de adviezen van de RCE staat het volgende te gebeuren. Het metsel- en voegwerk van de buitengevel worden gerestaureerd, houtrot aan kozijnen wordt hersteld, kieren worden gedicht, hang- en sluitwerk wordt gerepareerd. Het glas wordt

vervangen door dun, isolerend monumentenglas en het houtwerk krijgt een nieuwe verflaag in mogelijk de oorspronkelijke kleur. Het dak verkeert in slechte staat en zal grotendeels vernieuwd moeten worden. Lood en zink worden vervangen evenals de door schimmels aangetaste balken. Het dak krijgt aan de buitenkant een isolatielaag, de bestaande goede dakpannen worden teruggeplaatst en aangevuld met gebruikte pannen van dezelfde soort. Voor een beter comfort op de verdieping wordt ook de zoldervloer geïsoleerd. Tenslotte zal, daar waar het historisch verantwoord is, isolatiemateriaal aangebracht worden tussen het plafond van het souterrain en de vloer van de bel-etage.

De oplevering is gepland in het laatste kwartaal van dit jaar. Aansluitend volgt het energiezuinig maken van het gebouw, maar dit onderdeel verkeert nog in de verkennende fase. Te denken valt aan het (gedeeltelijk) gasloos maken en het plaatsen van een warmtepomp. Ook wordt bekeken of er op een onopvallende plek in het park zonnepanelen kunnen komen. Daarna volgt de restauratie van het interieur. Uit voorzorg zijn de kostbare behang-schilderingen van Jurriaan Andriessen al verwijderd.

Bronnen

Bureau voor Bouwhistorisch Onderzoek, *Bouwhistorische opname – Huis te Manpad*, Den Haag 2024.

Onderwaater Architecten en ingenieurs, *Beknopte Projectomschrijving herenhuis Huis te Manpad*, Alphen aan den Rijn 2024.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Verduurzaming van monumenten. Afwegingskader voor vergunningverlener*, Amersfoort 2023.

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg, *Restauratieladder als leidraad*, Amersfoort 2019.

► De vierkante schoorsteen van Pompstation Leiduin aan de Leidsevaartweg ca. 1900. Rechts daarnaast de hoge standpijp die de waterdruk regelde en in de volksmond 'de garenklos' werd genoemd.

◄ De tweede schoorsteen van het waterleidingbedrijf stond aan de westkant van het spoor bij het in 1901 gebouwde pompstation en deed dienst tot 1961 of 1962. Op de voorgrond de net gebouwde Amstelbrug, 1930.

► De molen van Höcker heeft hier, in 1930, nog gehavende wieken die al bijna vijftig jaar geen dienst meer deden. De wieken werden er in 1936 afgehaald. Dicht bij de Glipperweg staat de schoorsteen met daarop een spiraalvormige versiering in lichter gekleurde stenen.

Een kleurrijke parkeergarage

Begin december opende de nieuwe Vomar aan de Binnenweg in Heemstede zijn deuren. De bouw van de supermarkt met ondergrondse parkeergarage heeft de gemoederen in het dorp lange tijd bezig gehouden. Nu kun je natuurlijk van alles vinden van die supermarkt en van de garage, maar als HVHB hebben we gekeken hoe je de parkeergarage – doorgaans geen gezellige plek – een leuke inrichting kunt geven. Resultaat: 17 fraaie illustraties die iets vertellen over de geschiedenis van Heemstede.

► Eric Coolen (rechts) en Jaap Verschoor met het portret van Johan Neeskens bij het clubgebouw van RCH.

Bij de uitvoering van dit plan waren enkele vrijwilligers van de HVHB betrokken. Het idee kwam van Marc de Bruijn. Die had in de Keizer Karel-parkeergarage in Nijmegen illustraties gezien die verwijzen naar de geschiedenis van de stad en de ondergrondse ruimte bovendien een fris aanzien geven. Dus waarom niet in Heemstede?

Ruud Bannink leverde inhoudelijke suggesties, Jaap Verschoor zorgde voor de praktische uitwerking, samen met Frank Bosman van Hoorne Vastgoed (de ontwikkelaar), Remy de Winter van de Vomar en Eric Coolen, tekenaar en illustrator. Eric heeft prachtige illustraties gemaakt die zijn uitvergroot tot anderhalve à twee meter doorsnee. Je ziet onder meer het molentje, het raadhuis, de watertoren en de Hartekamp, maar ook de fraaie sportkantine van RCH, inclusief een portret van Johan Neeskens. Wat

